

"๐ สุนัขจิ้งกัด้แย่ง กาแลแรงเข้าซึ่งกัน ยมกะบาล
เข้าหับหัน ดิ้นย่น ๆ ซาดใจตาย

๐ ตายแล้วเกิดมาแล้ว แรงกาเข้าจิกวนวาย
เจ็บปวดแทบตัวตาย ฟุ้งสัตว์ร้ายยอมบีทา

๐ ยมกะบาลเข้าจับมัด ดิ้นบัด ๆ กับสุทหา อักคิมี่ขึ้นมา
เผากายาติดตั้งพื้น

๐ กลิ้งเกล่อกรองเสือกไปย เสี่ยงเปลวไฟใหม่ครันครัน
คินล้มลงทั้งย่น ฟืนสุทหาเป็นเหล็กแดง

๐ เจ็บปวดเวทนา เภราะกุศลตาตนคลังแดง สุนัขจิ้ง
กัด้แย่ง เหมอันแมงเม่าบินเข้าไฟ"

(หน้าคั่น 20 บรรทัด 5-9)

พรรณนาโวหารในวรรณกรรมเรื่องพระพุทเจ้าห้าพระองค์ ใช้กลวิธี
การประพันธ์เพื่อทำให้เกิดจังหวะ มีเสียงสัมผัสที่ไพเราะ เป็นที่ประทับใจผู้อ่าน
ผู้ฟัง โดยการเล่นคำ เล่นอักษร และใช้คำที่เลียนเสียงธรรมชาติ ซึ่งช่วยเสริม
ความงามในภาษาการประพันธ์ให้เด่นชัด ดังตัวอย่าง

การเล่นคำ หมายถึงการใช้คำคำเดียวกันซ้ำมากกว่า 1 ครั้ง และอาจใช้
ในความหมายคงเดิม (สุวณีย์ มกราพันธุ์, 2525 : 87) การเล่นคำในวรรณกรรม
เรื่องพระพุทเจ้าห้าพระองค์ ส่วนใหญ่ใช้คำเดียวกันซ้ำมากกว่า 1 ครั้ง และใช้ใน
ความหมายคงเดิม เช่น

"๐ เมื่อแรกท่านรักษ์ ท่านไม่รู้จัก ว่าเกิดบวงกาม
ท่านเชยท่านชม ท่านรักว่างาม ทាំมลายบวงกาม
แต่ล้วนท่านซัง"

(หน้าปลาย 10 บรรทัด 4-5)

"๐ เพราะว่าปัญญา รู้พิจารณา รู้ถ้วนรู้ดี รู้ตามล้มเนา
บาปเบาทุกที่ รู้ว่าโลกีย์ ที่นั่นหนึ่นนาย

๐ รู้ราเรียนทร รุ้สินทุกอัน ทุกในยอุบาย รู้ว่า
ปวงลูก ปวงสัตว์ทั้งหลาย หมันทวงเอาไว้ จมในยสงสาร"

(หน้าปลาย 16 บรรทัด 5-7)

การเล่นอักษร หมายถึงการสร้างเสียงกระทบกระทั่งหรือ ชักกันของเสียงอักษรในวรรคหนึ่ง หรือในแต่ละช่วงของคำประพันธ์แต่ละบท กล่าวคือพิจารณา ลักษณะสัมผัสไปในร้อยกรองนั่นเอง (สุนีย์ มกราพันธุ์, 2525 : 89) การเล่นอักษรในวรรณกรรมเรื่องพระพุทธเจ้าห้าพระองค์ มีอยู่เป็นจำนวนมาก ตัวอย่าง เช่น

“๐ มีเงินมีทอง แก้วแหวนกำยทอง ลูกเมียข้างม้า
ของหังนั้นเล่า เป็นบวงตันทหา ระริงคริ่งตรา
ผูกคล้อง เวียนวัน

๐ อำหนาคะวิตชา ล่อลวงเรามา ทุกสิ่งทุกซ้ออัน
เวียนตายเวียนเกิด เทียวทองเวียนวัน เกิดด้วยทุกซัง
อะนิจจังอะนัตตา”

(หน้าปลาย 9 บรรทัด 9-12)

การเลียนเสียงธรรมชาติ หมายถึงการสร้างคำที่มีเสียงคล้ายกับเสียงที่มีอยู่ในธรรมชาติ (สุนีย์ มกราพันธุ์, 2525 : 98) ผู้แต่งใช้กลวิธีเลียนเสียงธรรมชาติในวรรณกรรมเรื่องพระพุทธเจ้าห้าพระองค์ เช่นเดียวกับกวีผู้อื่น นับเป็นความสามารถในการสร้างความงามในภาษาการประพันธ์ ดังตัวอย่าง

“๐ วาโยกลาพันเป็นคลื่น เสียงพัดพินดั่ง ฉาดฉาน
หนทางไปนี้ฤการ มารคิดอารไว้เป็นกล”

(หน้าต้น 26 บรรทัด 6-7)

2.5.3 อุปมาโวหาร

เป็นโวหารเปรียบเทียบ เพื่อประกอบความให้ชัดเจนยิ่งขึ้น การเปรียบเทียบมีหลายแบบ เช่นเปรียบเทียบความเหมือนกันของสองสิ่ง ซึ่งมักจะมีคำว่า เหมือน ย่อม ดุจ คล้าย เปรียบอย่าง ฯลฯ มาเชื่อมระหว่างความ, การเปรียบเทียบโยงความคิดอย่างหนึ่งไปสู่ความคิดอีกอย่างหนึ่ง, การเปรียบเทียบความขัดแย้ง เป็นต้น (ประสิทธิ์ ภาพักษ์กลอน, 2518 : 130)
131)

ผู้แต่งวรรณกรรมเรื่องพระพุทธเจ้าห้าพระองค์ ใช้โวหารอุปมาเปรียบเทียบความเหมือนกันของสองสิ่ง ทำให้เกิดความไพเราะ และทำให้เกิดภาพในจินตนาการได้ดี เช่น

"ศีเลนุรูปะตะราชา ทังพระยาขุนเขาสิงขร พระสุเมรั
ก็เอนอนนันทานาถ ตลบตลอดถึงยอดสุธาตน เอตังกูโรวีระ
ปานประหนึ่งว่ายอดดวารี อันบุคคลมาลนเกร็ง"

(หน้าต้น 12 บรรทัด 8-10)

2.5.4 เทศนาโวหาร

เป็นโวหารที่ชี้ให้เห็นคุณและโทษของสิ่งต่าง ๆ รวมทั้งแนะนำสั่งสอนอย่างมีเหตุผล ชักจูงให้ผู้อ่านเห็นตาม (ประสิทธิ์ กาพย์กลอน, 2518 : 129) ผู้แต่งวรรณกรรมเรื่องพระพุทธเจ้าห้าพระองค์ ใช้เทศนาโวหารเป็นส่วนใหญ่ โดยเฉพาะในตอนที่สอง ซึ่งมีเนื้อหาเกี่ยวกับหัวข้อธรรมะ จึงเน้นการสั่งสอน เช่น

"อ อุชานังตั้งใจปลง ทนวางจิตรลงให้จงที คึดความ
ณะ โลกี้ คิจทางที่จะมะระณะ

๐ ให้เห็นว่าของรักขันธ์นั้น จิตรผูกพันใหม่เข้าอย่า
ฝังไว้ในพระสาศหนา ภายภาภหนาเป็นของตน

๐ เม่อตนจะดับจิตร คึดขึ้นได้เป็นกุศล ถึงมารมา
ประจน ฝ่ายกุศลช่วยค้ำชู

๐ ผู้ใดได้ฟังกลาว จำเรอ็งราวไว้เป็นครู
ช้อตมีอะชู ราฟังกูจะเห็นจิ่ง"

(หน้าต้น 18 บรรทัด 8-11)

2.5.5 สาธกโวหาร

เป็นโวหารที่ยกตัวอย่างหรือเรื่องราวประกอบเพื่อให้ข้อความในเรื่องเด่นชัดขึ้น โดยมากมักนำมากล่าวไว้ในตอนท้ายที่เป็นเทศนาโวหาร เพราะเป็นเรื่องที่แสดงอุทาหรณ์ความเป็นไปประกอบกับเทศนาโวหารเป็น

ส่วนมาก กล่าวคือ โวหารนี้ต้องอาศัยเทศนาโวหาร แล้วจึงสาธกโวหาร
(ประสิทธิ์ กาพย์กลอน, 2518 : 130) ผู้แต่งวรรณกรรมเรื่องพระพุทธเจ้า
ห้าพระองค์ ใช้สาธกโวหารต่อจากเทศนาโวหารหลายแห่งด้วยกัน เช่น

“๐ มะเริ่มแขกเต้า สุนัขคิดเล่า เจ้ามาริกา
ตัวเบนเคียรฉาน สัตว์ต่างภาษา ท่านเอาหมันมา
สอนหมันยังฟัง เราขรทุกเมื่อ นกนั้นค่อยเชื่อ
คำอรรษรสัง นกรู้สวคมล ภาวนาทุกอรร
พุกังทำมึง สละระนั่งคัจฉา

๐ ยิ่งว่าเราคน เป็นอับเป็นผล เกิดภพสาศหนา
แต่สังแดษร โลมด้วยธรรมา แต่ลากแต่พา จะให้พ้นบ่วง”

(หน้าปลาย 15 บรรทัด 10-12, หน้าปลาย 16 บรรทัด 1-2)

แม้ว่าวรรณกรรมเรื่องพระพุทธเจ้าห้าพระองค์เป็นวรรณกรรมศาสนา
กล่าวถึงตำนานการกำเนิดพระพุทธเจ้าทั้งห้าพระองค์ และมุ่งสอนธรรมแก่ผู้อ่าน
ผู้ฟัง ทั้งยังชี้ให้เห็นบาป บุญ คุณ โทษ ในการปฏิบัติตนก็ตาม แต่เมื่อพิจารณา
ลักษณะของวรรณกรรมทั้งลักษณะภายนอกและลักษณะภายในแล้ว อาจกล่าวได้ว่า
วรรณกรรมเรื่องพระพุทธเจ้าห้าพระองค์ฉบับสำนวนภาคใต้ มีลักษณะที่สมบูรณ์ทั้ง
รูปแบบและเนื้อหา

วรรณกรรมเรื่องพระพุทธเจ้าห้าพระองค์ฉบับสำนวนภาคกลาง

ประวัติความเป็นมา

วรรณกรรมเรื่องพระพุทธเจ้าห้าพระองค์ฉบับสำนวนภาคกลางเป็น
วรรณกรรมศาสนา ได้ต้นฉบับมาจากหอสมุดแห่งชาติ ท้าววาสกรี กรุงเทพมหานคร
มี 2 ฉบับ คือ ฉบับเลขที่ 39 หอสมุดแห่งชาติบันทึกไว้ที่ปกหน้าว่าพระธรรมดิลก
(อิม) ให้อาฯ พ.ศ. 2465 ฉบับเลขที่ 40 หอสมุดแห่งชาติบันทึกไว้ที่ปกหน้าว่า
ชื่อมาเมื่อ พ.ศ. 2450

ข้อความที่ปรากฏทั้งสองฉบับบอกความมุ่งหมายเพื่อให้ผู้อ่าน ผู้ฟังจดจำ
เรื่องราวของพระพุทธเจ้าห้าพระองค์ และใช้สวดให้จำ

ลักษณะของวรรณกรรมเรื่องพระพุทธเจ้าห้าพระองค์ฉบับสำนวนภาคกลาง

วรรณกรรมเรื่องพระพุทธเจ้าห้าพระองค์ฉบับสำนวนภาคกลาง มีลักษณะดังนี้

1. ลักษณะภายนอกของวรรณกรรม

ลักษณะภายนอกของวรรณกรรมเรื่องพระพุทธเจ้าห้าพระองค์ฉบับสำนวน
ภาคกลาง มีดังนี้

1.1 ลักษณะทั่ว ๆ ไป

วรรณกรรมเรื่องนี้เป็นเอกสารโบราณ ฉบับเลขที่ 39 เป็น
สมุดไทยขาว สภาพกระดาษเก่ามาก มีขนาดกว้าง 11.5 เซนติเมตร ยาว 35
เซนติเมตร หนา 1.5 เซนติเมตร จารด้วยอักษรไทยเส้นหมึกสีดำ จารหน้าละ 8
บรรทัด มีความยาว 37 หน้า เล่มเดี่ยวจบ

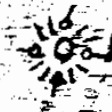
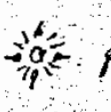
ฉบับเลขที่ 40 เป็นสมุดไทยดำ สภาพเก่ามาก มีขนาดกว้าง
11 เซนติเมตร ยาว 34 เซนติเมตร หนา 3.5 เซนติเมตร จารด้วยอักษรไทย
เส้นรงค์สีเหลืองและสีขาว จารหน้าละ 10 บรรทัด มีความยาว 59 หน้า เล่มเดี่ยวจบ

1.2 ลักษณะอักษรและอักษรวิธี

ลักษณะอักษรที่ใช้จารในฉบับเลขที่ 39 เป็นอักษรไทยสมัย
รัตนโกสินทร์ตอนต้นตลอดเล่ม ฉบับเลขที่ 40 มีอักษรขอม 1 บรรทัด ตอนเริ่มต้น
นอกจากนั้นจารด้วยอักษรไทยสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้นตลอดเล่ม

ตัวอย่าง

ฉบับเลขที่ 39

เป็นหลวงนวก ที่เองไม่ยก จากสินขิว ไมยคักภักภัก เก่งพระบิ
คิปีชะกลขมา สว่างคะนาง คนพะทังสาม ดงงประทับอันสาม

(เลขที่ 39 หน้าต้น 11 บรรทัด 4-5)

ฉบับเลขที่ 40

อักษร หก ประการ ดังต่อไปนี้
 พิศะเวพิชทงสย สักขประก ทงยงทงศย

(เลขที่ 40 หน้าต้น บรรทัด 7-8)

ลักษณะอักษรวิธี หรือการประสมอักษรในวรรณกรรมเรื่องพระพุทธเจ้า
 ห้าพระองค์ฉบับส่วนภาคกลาง เลขที่ 39 และ 40 มีทั้งที่เหมือนกันและแตกต่าง
 จากอักษรวิธีปัจจุบัน ลักษณะอักษรวิธีที่แตกต่างจากอักษรวิธีปัจจุบัน มีข้อสังเกตดังนี้

1.2.1 การใช้พยัญชนะ

1.2.1.1 การใช้พยัญชนะต้นที่แตกต่างจากอักษร

วิธีปัจจุบัน มีดังนี้

1.2.1.1.1 พยัญชนะต้นที่มีตัวอักษร

ตัวเดียว ส่วนมากจะใช้สับสน ปะปนกัน โดยยึดเสียงเป็นหลัก ไม่คำนึงถึงรูป ไม่มี
 หลักเกณฑ์แน่นอน ในฉบับเลขที่ 39 มี 6 เสียง ฉบับเลขที่ 40 มี 9 เสียง

ฉบับเลขที่ 39

เสียง /ค/ ใช้รูป ข ฃค ปะปนกัน เช่น

ขอ เขียน ฃ่อ

ชัคช้อง เขียน ชัคคอง

ฉบับเลขที่ 40

เสียง /ค/ ใช้รูป ข ฃ ค ปะปนกัน เช่น

ขอ เขียน ฃ่อ

ภิกขุ เขียน พิกขุ

เสียง /ช/ ใช้เสียง ฉ ช ปะปนกัน เช่น

โฉม เขียน โชม

ชีวี เขียน ฉวี

ชี เขียน ฉ

ฉบับเลขที่ 39

เสียง /ช/ ใช้รูป ช ฌ ษ ส ประปนกัน

เช่น

ศาสนา เขียน สะหน้า

เสือกสน เขียน เขือกสน

ชิดสีห์ เขียน ชิดสีร์

เสียง /ย/ ใช้รูป ย และ ญ ประปนกัน

เช่น

บัญญัติ เขียน บันยัค

ยัค เขียน ญัค

หญิง เขียน หยิ่ง

เสียง /ท/ ใช้ ต ท ฑ ประปนกัน

เช่น

ถือ เขียน ทือ

ถ้วนถี่ เขียน ถวนถี่, ถวนธี่

โยธา เขียน โยทา

เสียง /น/ ใช้ น ณ ประปนกัน

เช่น

นี้ เขียน นี, นี

เสียง /พ/ ใช้ พ ภ ประปนกัน

เช่น

พา เขียน ภา

พงพี เขียน ภังพี

ภัย เขียน ไพย

ฉบับเลขที่ 40

เสียง /ซ/ ใช้ ซ ฌ ษ ส ประปนกัน

เช่น

ส่วน เขียน ศวร

สี เขียน สีร์

ศาสดา เขียน สาดดา

เสียง /ย/ ใช้รูป ย ญ ประปนกัน

เช่น

ยาวใหญ่ เขียน ยาวโยย

เสียง /ท/ ใช้ ถ ท ฑ ประปนกัน

เช่น

สาตุ เขียน สาทุ

ธรรม เขียน ทำ, ธำ

ถัด เขียน ทัด

เสียง /พ/ ใช้ ผ พ ภ ประปนกัน

เช่น

ภิกขุ เขียน พิขุ, พิกขุ

ภพ เขียน พัพ

แผน เขียน เพน

ฉบับเลขที่ 39

ฉบับเลขที่ 40

เสียง /ฟ/ ใช้ ผ ฟ ปะปนกัน

เช่น

ฝูง เขียน ฟุง

ฝา เขียน ฟ้า

ฝั่ง เขียน ฟัง

เสียง /ล/ ใช้ ล ฬ ปะปนกัน

เช่น

ล่อลวง เขียน ฬอลวง

เสียง /ฮ/ ใช้ ห เช่น

ฮา ๆ เขียน หา ๒

1.2.1.1.2 พยัญชนะต้นที่มีอักษรควบกล้ำใน

วรรณกรรมเรื่องพระพุทธเจ้าห้าพระองค์ฉบับสำนวนภาคกลาง ทั้งสองฉบับใช้
พยัญชนะควบกล้ำในคำที่ไม่ใช่ควบกล้ำ เช่น

ใส่	เขียน	ใสรย
คือ	เขียน	คี่ร, คริ
เกียด	เขียน	เกลียด

คำควบกล้ำบางคำเขียนไม่ควบกล้ำ เช่น

ศรัทธา	เขียน	สัตทา

พยัญชนะต้นที่เป็นตัว พ เมื่อควบ ร จะเขียนต่างจากปัจจุบัน เช่น

พระ เขียน พว, พระ

1.2.1.1.3 พยัญชนะต้นที่เป็นอักษรนำในวรรณกรรม

เรื่องพระพุทธเจ้าห้าพระองค์ ทั้งสองฉบับ คำที่ใช้อักษรนำส่วนใหญ่ประวิสรรชนีย์ที่
พยางค์หน้าของคำ เช่น

ฉลาด	เขียน	ชะลาด

สมา	เขียน	สะมา
มนุษย์	เขียน	มะนุด

คำบางคำที่มีอักษรนำในปัจจุบัน วรรณกรรมฉบับภาคกลางทั้งสองฉบับ จะไม่มีอักษรนำ เช่น

หนึ่ง	เขียน	นิ่ง
หนัง	เขียน	นัง
อยู่	เขียน	ยู

1.2.1.2 . การใช้พยัญชนะสะกด

พยัญชนะสะกดในวรรณกรรมเรื่อง

พระพุทธเจ้าห้าพระองค์ฉบับสำนวนภาคกลาง ทั้งสองฉบับมีอักษรวิธที่แตกต่างกันกับ อักษรวิธปัจจุบัน มีข้อสังเกตดังนี้

1.2.1.2.1 คำที่มาจากภาษาอื่น

ปกติจะใช้พยัญชนะสะกดไม่ตรงตามมาตรา แต่ในวรรณกรรมเรื่องนี้ใช้พยัญชนะสะกด ตรงตามมาตรา เช่น

มาตราแม่ กก

นาค	เขียน	นาก
เมฆ	เขียน	เมก
สุข	เขียน	สุก

มาตราแม่ กค

บาท	เขียน	บาค
โอรส	เขียน	โอรค

มาตราแม่ กบ

ทรัพย์	เขียน	ทริบ
บาบ	เขียน	باب

มาตราแม่ กน

จร	เขียน	จอน
หาญ	เขียน	หาน

1.2.1.2.2 คำที่มาจากภาษาอื่น

บางคำใช้ตัวสะกดสลับสนปะปนกัน ไม่ตรงตามรูปเดิม เช่น

โปรด	เขียน	โปรด, โปรฎ
ประติษฐ์	เขียน	ประติศ
วิวาท	เขียน	วิวาศ

1.2.1.3 การใช้อักษรันต์

การใช้อักษรันต์ในวรรณกรรมเรื่อง

พระพุทธเจ้าห้าพระองค์ฉบับสำนวนภาคกลาง ทั้งสองฉบับไม่มีที่ใช้เลย เช่น

สัตร์	เขียน	สัด
ทุกษ์	เขียน	ทุก
สวรร์ค	เขียน	สะวัน, สวัน
พระสงฆ์	เขียน	พระสง

1.2.2 การใช้สระ

การใช้สระในวรรณกรรมเรื่องพระพุทธเจ้า

ห้าพระองค์ฉบับสำนวนภาคกลาง แตกต่างจากอักขรวิธีปัจจุบัน มีข้อสังเกตดังนี้

1.2.2.1 การใช้สระหน้า

สระหน้าทุกตัวใช้ตรงกับอักขรวิธีปัจจุบัน

ยกเว้นคำที่ประสมด้วยสระ ใ- และ ไ- มักใช้ ย ตาม เช่น

ใจ	เขียน	ใจย
ไม	เขียน	ไมย
ใน	เขียน	ในย, ในย

1.2.2.2 การใช้สระหลัง

สระหลังที่ใช้แตกต่างจากอักขรวิธีปัจจุบัน

คือ สระ อะ ไม่ใช้รูป ะ แต่ใช้รูป ๖ แทน เช่น

เพราะ	เขียน	เพราะ๖

เทา	เขียน	เทา

จะ	เขียน	จ

สระ อา (-า) เขียนติดกับอักษร เช่น

คงคา	เขียน	คงค

ยา	เขียน	ย

บาลี	เขียน	บลิ

ข้อที่น่าสังเกตอีกประการหนึ่งเกี่ยวกับการใช้สระ อา ได้แก่ การนำรูปสระ อา ประสมกับตัว ช และ ฟ ทำให้มีลักษณะพิเศษออกไป เช่น

ช้า	เขียน	ชฺ

ชาติ	เขียน	ชฺ

ฟ้า	เขียน	ฟฺ

สระ ออ (-อ) เมื่อประสมกับคำที่ไม่มีตัวสะกด มักใช้ ๒ กำกับบนพยัญชนะต้น เช่น

ต่อ	เขียน	ตื่อ

ขอ	เขียน	ชื่อ

พอ	เขียน	ภื่อ

1.2.2.3 การใช้สระบน

การใช้สระบนในวรรณกรรมเรื่อง

พระพุทธเจ้าห้าพระองค์ฉบับสำนวนภาคกลาง ฉบับเลขที่ 39 ที่แตกต่างจากอักษร-วิธีปัจจุบัน ดังนี้

รูปสระ อี แทนเสียง อี เช่น

สืบ	เขียน	สึบ

สิ้น	เขียน	สึน

คิด	เขียน	คึด

รูปสระ อี แทนเสียง อี เช่น

ขึ้น	เขียน	ชึน

ถึง	เขียน	ถึง
ครึ่ง	เขียน	ครึ่ง

รูปสระ อี แทนเสียง อี เช่น

ยิ้ม	เขียน	ยิ้ม
กิน	เขียน	กิน
มือ	เขียน	มือ

รูปสระ เออ เมื่อมีตัวสะกด ใช้รูป เอ เช่น

เกิด	เขียน	เกิด
เดิน	เขียน	เดิน

รูปสระ เอีย ใช้ -ีย เช่น

เรียน	เขียน	เรียน
เสีย	เขียน	เสีย

รูปสระ เอือ ใช้ -ือ เช่น

เมื่อ	เขียน	เมื่อ
เสือก	เขียน	เสือก

สระบนในฉบับเลขที่ 40 ใช้ตามปกติ ยกเว้นสระ เอีย และสระ เอือ ใช้เช่นเดียวกับฉบับเลขที่ 39

ส่วนรูปสระ อี จะเขียน หรือ รูปสระ อี จะเขียน หรือ

1.2.2.4 การใช้สระล่าง

สระล่างในฉบับเลขที่ 39 มีสระ อู เพียงคำเดียว คือ พุ่บันยัค (พุทธบัญญัติ) นอกจากนั้นใช้สระ อู ทุกคำ แม้คำที่ประสมด้วยสระ อู ในปัจจุบัน วรรณกรรมฉบับนี้ใช้สระ อู เช่น

สุรกาย	เขียน	สุระกาย
กุศล	เขียน	กูสน

การวางตำแหน่งสระ ๑ เมื่อประสมคำที่ไม่มีตัวสะกด จะเป็นไปตามปกติ แต่ถ้าประสมคำที่มีตัวสะกด สระจะอยู่ตรงตำแหน่งตัวสะกด เช่น

บุญ	เขียน	บูน
ทุก	เขียน	ทกู
พูน	เขียน	พูน

ฉบับเลขที่ 40 ใช้สระล่างทั้งสองตัว คือ สระ ๑ และสระ ๑ การวางตำแหน่งสระเป็นไปเช่นเดียวกับปัจจุบัน แต่การประสมคำมีลักษณะแตกต่างจากอักษร-วิธีปัจจุบัน คือ

คำบางคำอักษรวิธีปัจจุบันใช้สระ ๑ แต่ในฉบับเลขที่ 40 ใช้รูปสระ ๑ เช่น

คุณ	เขียน	กูน
กรุง	เขียน	กรุง
กุศล	เขียน	กูน

คำบางคำอักษรวิธีปัจจุบันใช้สระ ๑ แต่ในฉบับเลขที่ 40 ใช้สระ ๑ เช่น

สูง	เขียน	สูง
รูป	เขียน	รูป
ฝูง	เขียน	ฟุง

1.2.3 การใช้วรรณยุกต์

การใช้วรรณยุกต์ในวรรณกรรมเรื่องพระพุทธเจ้าห้าพระองค์ฉบับสำนักงานภาคกลาง เลขที่ 39 มีรูปวรรณยุกต์เอก (ˊ) รูปเดียว และวางตำแหน่งตรงตามอักษรวิธีปัจจุบัน ซึ่งมีที่ใช้เพียงคำเดียว คือ " ว่า " นอกจากนั้นไม่ว่าคำที่มีวรรณยุกต์เอก หรือวรรณยุกต์โทในอักษรวิธีปัจจุบันจะไม่ปรากฏรูปวรรณยุกต์ เช่น

พื	เขียน	พื
หนั	เขียน	นั

สั้น	เขียน	สั้น
รู้	เขียน	รู

ฉบับเลขที่ 40 มีรูปวรรณยุกต์ 3 รูป คือ รูปวรรณยุกต์เอก (◌)
รูปวรรณยุกต์โท (◌) รูปวรรณยุกต์ตรี (◌) มีข้อสังเกตดังนี้

คำบางคำอักษรวิธียุคปัจจุบันใช้รูปวรรณยุกต์เอก หรือรูปวรรณยุกต์โท
แต่วรรณกรรมฉบับนี้ไม่ใช้ เช่น

รุ่ง	เขียน	รุง
เลื่อน	เขียน	เลอีน
ห้า	เขียน	หลา
คร้าน	เขียน	คราน

คำบางคำที่ไม่มีรูปวรรณยุกต์ แต่วรรณกรรมฉบับนี้ใช้วรรณยุกต์ เช่น

มารดา	เขียน	มัารดา
กุมาร	เขียน	กุม้าาร
อาชา	เขียน	อาช้า

คำบางคำเขียนตรงข้ามกับอักษรวิธียุคปัจจุบัน คือ คำโท เขียนเป็นคำเอก
เช่น

สั้น	เขียน	สั้น
หึ่ง	เขียน	หึ่ง

คำที่มีรูปวรรณยุกต์ตรี (◌) ปรากฏอยู่ 2 คำ ได้แก่ หึ่ง (หึ่ง) และ
เกิด (เกิด) นอกจากนั้นไม่มีที่ใช้รูปวรรณยุกต์ตรี (◌) เลย ส่วนรูปวรรณยุกต์
จัตวา (◌) ไม่มีใช้ หึ่งนี้อาจเป็นไปได้ว่าไม่มีคำที่ต้องใช้รูปวรรณยุกต์จัตวา หรือ
อาจมีแต่ไม่ใช้ก็เป็นได้

1.3 ลักษณะเครื่องหมาย

เครื่องหมายต่าง ๆ ที่ใช้ในวรรณกรรมเรื่องพระพุทธเจ้า
ห้าพระองค์ ฉบับเลขที่ 39 และ 40 มีดังนี้

1.3.1 ผนทอง (◦) ใช้บังคับบนอักษรที่ออกเสียง อะ เช่น ส่วน (สวรรณ) ท่เล (ทะเล) นาค่ราช (นาคราช) อนี้คัจง (อนิจจัง)

1.3.2 จุลภาค (๗) ใช้บังคับบนอักษรที่ออกเสียง อะ ในฉบับเลขที่ 39 เช่น มีทา (มหา) พุ่ทั่นยัค (พุทธบัญญัติ)

1.3.3 พันหนุ (๓) ใช้บังคับคำที่ออกเสียง ออ และ คำที่ประสมสระ โอะ มี ง และ ม สะกดในฉบับเลขที่ 40 เช่น ทรวง (ทรง) พร้ม (พรหม) สร้ม (สม) และใช้บังคับคำที่ออกเสียง ออ ในฉบับเลขที่ 39 เช่น ก้อ (พอ) ท้อ (คอ) ม้อระนง (มรณัง)

1.3.4 นิคหิต (◦) ใช้บังคับคำที่ประสมสระโอะ มีตัวสะกด มีใช้ทั้งฉบับเลขที่ 39 และ 40 เช่น ส้ง (สงฆ์) กรัง (กรง) บัค (บท) มั่น (มนต์)

1.3.5 ฟองมัน (⊙) ใช้เขียนต้นข้อความ หรือบาทแรก ของคำประพันธ์

1.3.6 เครื่องหมาย ๓ ใช้เขียนต้นข้อความ หรือ บาทแรกของคำประพันธ์

1.3.7 เครื่องหมายดอกไม้ต่าง ๆ

วรรณกรรมเรื่องพระพุทธเจ้าห้าพระองค์ฉบับสำนวน ภาคกลางเลขที่ 39 มีเครื่องหมายดอกไม้ต่าง ๆ ดังนี้

ใช้ขึ้นต้นคำประพันธ์ชนิดใหม่

อาณิ

ใช้ขึ้นต้นบทของคำประพันธ์

อาณิ ๓ ระนง

ประเภทกาพย์ยานี 11

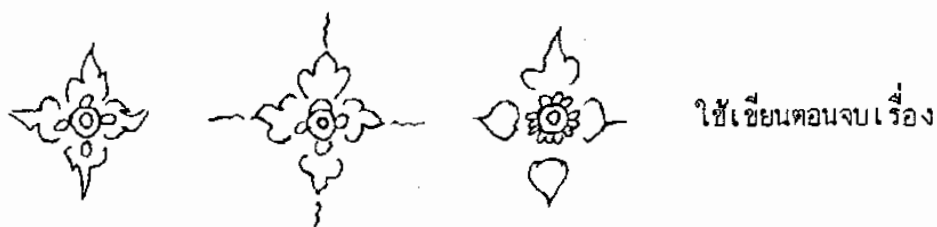
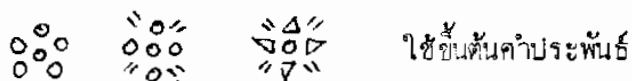
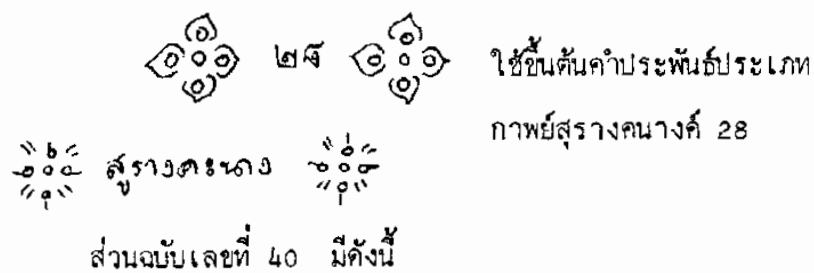

๓ ระนง

ใช้ขึ้นต้นคำประพันธ์

ประเภทกาพย์ฉบับ 16

2. ลักษณะภายในของวรรณกรรม

ลักษณะภายในของวรรณกรรมเรื่องพระพุทธเจ้าห้าพระองค์ฉบับส่วนภาคกลาง ที่นำมาศึกษาทั้งฉบับเลขที่ 39 และเลขที่ 40 มีลักษณะเฉพาะที่น่าสนใจหลายประการดังต่อไปนี้

2.1 ลักษณะคำประพันธ์

คำประพันธ์ที่ปรากฏในวรรณกรรมเรื่องพระพุทธเจ้าห้าพระองค์ฉบับส่วนภาคกลางเลขที่ 39 มีคำประพันธ์ 3 ชนิด คือ กาพย์ยานี 11 กาพย์ฉับ 16 และกาพย์สุรางคนางค์ 28

ลักษณะคำประพันธ์และวิธีใช้คำประพันธ์ในการนำเสนอเรื่องพระพุทธเจ้าห้าพระองค์ มีดังนี้

2.1.1 กาพย์ยานี 11

ลักษณะของกาพย์ยานี 11 มีฉันทลักษณ์ถูกต้องเป็นส่วนใหญ่ ผู้แต่งใช้เป็นบทไหว้ครูตอนเริ่มต้นเรื่อง ตัวอย่าง

๐ ขวาวัยคนุครูสอน	หังปิดคอนและมารดา
ปกป้องครองรักษา	ยาคดีกาทภูสะถาน
๐ ขวาวัยเสดลั๊บแลว	หังคนูแกวสามประกาน
ออรหัดมักคะยาน	เขานิมพานลั๊บแลวไปย

(ฉบับเลขที่ 39 หน้าคั่น 1 บรรทัด 7-8)

2.1.2 ภาพย้ง 16

ภาพย้ง 16 มีฉันลักษณะณูกตอง ผู้แต่งใช้
บรรยายความเกี่ยวกับพระปรมัตต์ในคอนสุดท้าย ซึ่งกล่าวถึงความตายของมนุษย์
ที่ไม่มีใครหลีกเลี่ยงได้ ตัวอย่าง

๐ เมื่อนั้นลั๊มเศจพระการ	เขานูกรูราน
หักทานเขาผุกตัวไปย	
๐ ลุกเมยี่หอมลอมมุสะไวย	บั้งยูคูใจย
เปนโรยไมยตึคตามมา	
๐ ผูกมัตร์ตริงตริงตรา	ลูกเมยี่คูน้ำตา
มีชากาเหาะไปย	
๐ ฟันองเผายูสะไวย	เหนนึ่งแนไปย
เราไสยจั้งรูวาเปนมี	

(ฉบับเลขที่ 39 หน้าคั่น 14 บรรทัด 8-10)

2.1.3 ภาพย้งสร้างคนางค์ 28

ลักษณะของภาพย้งสร้างคนางค์ 28 ในฉบับเลขที่ 39
มีฉันลักษณะณูกตอง ผู้แต่งใช้บรรยายความทั่วไปต่อจากบทไหว้ครูในคอนคั่น ตัวอย่าง

๐ เราทานเกิดมา	ภัพระสาสะหน้า	พระเจาทัสะพัน
เกิดมาวางเปลา	รอยเทาพันหัน	กัวจะโดยเปนคัน
		นับชาติแคละที่
๐ ครันโดยมากับ	สาสะหน้ามาลั๊บ	ภัพไมยยันตี
		เกิดมาประมาค
เสยี่ชาติหังที่	ไหนักออรหะณ	เสยี่ที่เกิดมา

(ฉบับเลขที่ 39 หน้าคั่น 3 บรรทัด 5-7)

ลักษณะภาพยี่สุรางคนางค์ 28 ในฉบับเลขที่ 40 มีฉันทลักษณ์ ถูกต้องเป็นส่วนใหญ่ ผู้แต่งใช้เป็นบทไหว้ครูในตอนต้นเรื่อง และใช้เล่าเรื่อง พระพุทธเจ้าห้าพระองค์ตั้งแต่ต้นจนจบเรื่อง ตัวอย่าง

๐ ยอดอรเห่นอี่เกล้า ขวพระพุทธเจ้า ด้งใจจ้งจ้ง
วัยพระท้ง 5 ใจจ้งขบประสง ขอโดยพ้งอ้ง ส้มเคจ้ไมยตีร

๐ พระเจา 5 อ้ง บันพิดแลล้ง ปลงจิดยีนดี
กำว่านทุกวัน ขอทันพรลี วาตามบาลี พระษีรสาส์ดา
(ฉบับเลขที่ 40 หน้าต้น 1 บรรทัด 2-3, หน้าต้น 2 บรรทัด 1-2)

๐ จัขอัรรณา พรเจาท้งหา อ้งพระมูมนี
โดยตรัดปรมา ในยโลกคะโลเกี เปนพระชินลี โปรตสัดท้งลาย

๐ พระกุกสัน ตรัดเปนทศพัน เล็ศลำถาสาย
ในยจักกระวานมี เบนทึส่าย ช่มภูโดยม้าย กอนพระษีรอ้ง
(ฉบับเลขที่ 40 หน้าต้น 3 บรรทัด 1-4)

คำประพันธ์ทั้ง 3 ชนิดที่กล่าวมาข้างต้น ผู้แต่งใช้กาพย์-
สุรางคนางค์ 28 มากที่สุด ใช้กาพย์ยานี 11 น้อยที่สุด

2.2 แนวคิดของเรื่อง

แนวคิดของเรื่อง คือ "ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว"

2.3เค้าโครงเรื่อง

วรรณกรรมเรื่องพระพุทธเจ้าห้าพระองค์ฉบับสำนวนภาคกลาง
เลขที่ 39 กล่าวถึงพระปรมาตย์ ซึ่ให้เห็นผลการปฏิบัติตามพระธรรมของพระพุทธเจ้า
ชักชวนให้ผู้อ่าน ผู้ฟังทำบุญ ให้ทาน รักษาศีล และกล่าวถึงธรรมดของมนุษย์ว่า
วาระสุดท้ายของชีวิตจบลงด้วยความตายทั้งสิ้น

ฉบับเลขที่ 40 กล่าวถึงตำนานพระพุทธเจ้าห้าพระองค์
และความเป็นไปในศาสนาของพระพุทธเจ้าแต่ละพระองค์ที่ได้ลงมาตรัสรู้ในพุทธกับป์
ตลอดจนความศรัทธาเลื่อมใสของพุทธศาสนิกชนในแต่ละยุค เมื่อสิ้นสุดศาสนา
พระศรีอาริย์แล้วมีไฟบรรลัยกัลป์ไหม้ล้างโลก

2.4 กลวิธีการแต่ง

2.4.1 การเปิดเรื่อง

การเปิดเรื่องในฉบับเลขที่ 39 ผู้แต่งเริ่มต้นด้วยการไหว้พระรัตนตรัย และครูอาจารย์ผู้สอน ดังนี้

๐ นะโมชาจิงใจ	ยักมือไวยคุณคัตโต
ตัสสะกัคะระโต	เปนมรมโกพนบวงมาน
๐ อะระแลหะโต	คัมโพโสควยพระยาน
ปัญามาสังหาน	ประจันมานทางมธระณา
๐ สำมาแลส่ำพุด	เป็นที่สุคลำโลกา
หัสสะเปนสาสะควา	ตรัคเทศะหน้าทัวโลกี

(ฉบับเลขที่ 39 หน้าต้น 1 บรรทัด 2-4)

๐ ฌาไวยคุณุครบวอน	สอนไหยรูพระบาลี
ไสยไวยไนยเกสี	ขายันคี่ทุเทภา
๐ ฌาไวยคุณุครสอน	หังบี่คอนแลมารคา
ปักบองครองรักษา	ยาคคี่กาทกุสะถาน

(ฉบับเลขที่ 39 หน้าต้น 1 บรรทัด 6-8)

ฉบับเลขที่ 40 เริ่มเรื่องด้วยบทไหว้ครู โดยไหว้พระพุทธรเจ้า
ทั้งห้าพระองค์ ดังนี้

๐ ฌาพระเจ้าจยก่อนชูลีฯ ไวยพรชินลี พุทธิเจ้าทั้งห้า
โคตรัคเปนพร เปนพระส่ำค้ำแลวสีพร้อง

๐ ยอดอรเหนอีเกล้า ฌาพรพุทธิเจ้า ตั้งใจจำนัง
วัยพระหัง 5 ใจยฯประสัง ฌอโดยพบ้อง ส้มเดจไม่ยตรี

๐ พรเจา 5 อัง บันพิคแลล้ง ปลงจิตยีนคี่
ภว่านาทุกวัน ขอหันพรลี วาตามบาลี พระยี่รสาส์ค้ำ

(ฉบับเลขที่ 40 หน้าต้น 1 บรรทัด 1-4, หน้าต้น 2 บรรทัด 1-2)

2.4.2 การดำเนินเรื่อง

การดำเนินเรื่องพระพุทเจ้าห้าพระองค์ฉบับ
 ส่วนวนภาคกลาง เลขที่ 39 ผู้แต่งใช้กลวิธีถรบรรยายเรื่อง โดยเริ่มต้นให้ผู้อ่าน
 ผู้ฟังทำบุญ ให้ทาน รักษาศีล และชี้ให้เห็นผลการปฏิบัติตามพระธรรมของพระพุทเจ้า
 ต่อจากนั้นพรรณานความห่วงใยของบิดาที่มีต่อบุตร อิดาก่อนตาย พรรณาดังความ
 โศกเศร้าของผู้ที่เป็นญาติ พรรณานเกี่ยวกับการจัดงานศพ ซึ่งเป็นการดำเนินเรื่อง
 ตามลำดับเวลา ตัวอย่าง

๐ คนุพระหังสาม ดงประทับอันตาม สะวางในยโลกา
 ไหยถือเอาคนุ บนุพระสาสะดา ครันสิ้นชีวา นัมน์ำตันไปย
 (ฉบับเลขที่ 39 หน้าต้น 11 บรรทัด 5-6)

๐ ตัวพีหาไมย เจาบวดเรี่ยนไหยไคย เขาเปนนางซี
 ลกุนอยลกุนไฉย ยำไคยโบยตี ลกุนเราเทานี คอยเลียงรักษา

๐ คีตเถิงลกุนอย ยังไมยรูดอย จะครำครวนหา
 วาพ้อไปยในย เมื่อไริยจะกลับมา รำไริยไหยหา พ้อเข้าปนในย

๐ ไมยเหนบัตคอน รำไริยไหยออน วอนแมกาไปย
 พ้อคีตขึ้นมา นำตาลังไลย พอนี้มีไคย ยูเลียงรักษา
 (ฉบับเลขที่ 39 หน้าต้น 8 บรรทัด 3-7)

๐ ผงุคนทวนน้ำมาพลัน เอาเชือกผูกพัน เรือกักันมาช่วยหามผี

๐ เรวพลันพรอมกันทันที่ ซำไวยไฉยมี หามผีไปยสูเซิงตะกอน

๐ บางก้อยักที่ลับทีนอน ลกุนเมยี่สะลอน รองไหยว่วงอนก้อตามมา

(ฉบับเลขที่ 39 หน้าต้น 16 บรรทัด 5-7)

ฉบับเลขที่ 40 ผู้เขียนใช้กลวิธีเล่าเรื่องตามลำดับ
 เวลาที่พระพุทเจ้าแต่ละพระองค์เสด็จมาถือกำเนิดและตรัสรู้ตามลำดับ เวลา
 ตัวอย่าง

๐ พระกุกสัน ตรัดเปนทศพัน เลิศล้ำฤาสาย
 ในยจักกะวานนี้ เปญที่ส่นาย ช่มกุไคยมาย กอนพระชีรื่อง

๐ ตรีษในเวนแควน ชันนี่หน้าแฉน สองแสนโดยจิง
 ชีรมันโยชณะ บัญญาพรอ้ง คัรครุโดยจิง ควยบัญญายาร
 (ฉบับเลขที่ 40 หน้าคัน 3 บรรทัด 3-5)

๐ บักนันมานาน ฟินแพนคินคาน ชานารเสกถัม
 สูงแปดพัรวา พระโกนาคัม เสดจัจรรคิน ปคิสันมีนาร

๐ เอาชาติกำเน็ค พระเจามาเก็ช ในพัพสังสาร
 ไนยกรุงโสฬน เป็นที่ทินถาร ของพรสุบาร พรโกนาคัม
 (ฉบับเลขที่ 40 หน้าคัน 5 บรรทัด 5-8, หน้าคัน 6 บรรทัด 1)

2.4.3 การจบเรื่อง

วรรณกรรมเรื่องพระพุทธเจ้าห้าพระองค์ฉบับสำนวน
 ภาคกลาง เลขที่ 39 จบลงด้วยการนำศพไปป่าช้า ผู้คนถือเนื้อศพให้แร้งกากิน
 เหลือเฉพาะกระดูก จึงนำไปเผาจนกลายเป็นเถ้าถ่านแล้วเก็บไว้ที่คันไม้ใหญ่ในป่าช้า
 มีข้อความ ดังนี้

๐ กระดูกคักเรียราย คันหังลายจิงชวานกัน
 เก็บเขาเผาเสียพลัน กระดูถันเป็นผงคลี
 ๐ เผาแลวเขาเอาไปยววย ที่คันไมยปาชาผี
 นอนยูไนยกังพี ปาชาผีไมยเหนโครย

๐ แรังกาบินมาวอน มูมาหอนลิ่งโลน
 (ฉบับเลขที่ 39 หน้าคัน 16 บรรทัด 9-11)

วรรณกรรมเรื่องพระพุทธเจ้าห้าพระองค์ฉบับเลขที่ 40
 จบลงด้วยการบรรยายถึงการสิ้นสุตศาสนาพระศรีอวริยเมตไตรย แล้วมีไฟบรรลัยกัลป์
 ไหม้ล้างโลก ดังนี้

๐ มีแต่มนุค ไม่มีพรพุด พรทำเลยนา
 ยูมามีนาน เดีงกานทอยมา อายุสังข จากแบคมีนปี
 ๐ ทอยทคัลลไปย เดีงการบันไลย นอยไปทุกที่
 อายุหังลาย พลันตายเป็นผี จันถึงสี่ปี นอยหนีมอรน่า

๐ แลวกลับขึ้นขึ้น จันเืองแปฏมื่น แลวทอยล้งมา
กว่าจเืองชั้นไลคั้น อปาวนา โดยเืองหาตั้น จ้งเก็ชไฟไลกัน
(ฉบับเลขที่ 40 หน้าสุดท้าย บรรทัด 1-5)

2.5 การใช้โวหารต่าง ๆ

วรรณกรรมเรื่องพระพุทธเจ้าห้าพระองค์ฉบับสำนวน
ภาคกลาง ใช้โวหารต่าง ๆ ดังนี้

2.5.1 บรรยายโวหาร

ผู้แต่งใช้บรรยายโวหารเล่าเรื่องตำนานการกำเนิด
พระพุทธเจ้าห้าพระองค์ และบรรยายเกี่ยวกับพระปรมัตถธรรม ดังนี้

๐ พระกุกสัน ตรัดเบนห้ศพัน เลิศลำฤาสาย
ในจักกระวานนี้ เปญที่ส่บาย ช่มกุโดยม้าย กอนพระยี่ร้อง
(ฉบับเลขที่ 40 หน้าต้น 3 บรรทัด 3-4)

๐ ทำบุญยาคีต อันวาชีวิต ไมยพ่นพระกาน
อัดสาทำนบุญ เพิ่มพูนสมภาร จะไทยคีตอาน ทำกานกุสน
(ฉบับเลขที่ 39 หน้าต้น 6 บรรทัด 3-4)

2.5.2 พรรณาโวหาร

ผู้แต่งใช้พรรณนาโวหารเมื่อต้องการให้ผู้อ่าน
เกิดความรู้สึกและภาพพจน์

วรรณกรรมเรื่องพระพุทธเจ้าห้าพระองค์ฉบับสำนวน
ภาคกลาง มีพรรณนาโวหารหลายแห่ง เช่น

๐ ตัวเรานี้ไสย เกิดแลวตายไปย มีโดยรูวาย
แตเอากำเนิด เวยั้นเกิดเวยั้นตาย กระจดกูเรยี่ราย
ยูในยแพนดิน

๐ ทาจะกองไวยเลา สูงกว่าภูเขา นันเลาโดยถวิน
มั่งสั่งนีนา มากกว่าแพนดิน หมูหมาล็กกิน เมอี่สิ้นชีวา
(ฉบับเลขที่ 39 หน้าต้น 2 บรรทัด 5-7)

๐ พระเจ้าพรณา กาทิงันนทา แศพรสุทาขึ้นไปย
 จันเถึงคาคับ สาขากิงไบย รอยสามสืบสอก
 มีดอกแลไบย คาคับยาวไยย กานกิงสาธา

๐ มีกิงแต่ละกิง ยาวยั้งนักนา รอยยสืบสอก
 มีดอกแต่ดอก เหนงามโสภา ยั้งมีกุมรา เอาชฎาเกษร
 (ฉบับเลขที่ 40 หน้าต้น 24 บรรทัด 5-8)

นอกจากนี้ ผู้แต่งใช้กลวิธีการเล่นคำ เล่นอักษร
 ในการพรรณนา ซึ่งช่วยเสริมความงามในการประพันธ์ให้เด่นชัด ตัวอย่าง

การเล่นคำ

๐ เสียงเภาระวังเวง เทกวาครั้นเครง ชวนกันมาฟัง
 อื่นพรมล้งมา สิ้นหงเมอิ่งส่วน คนทับคันทัน สู้บั้นะคูหา

๐ ผูกอะมะนุด เหนรัศมีพรพุ ตักใจยนักนา
ปลดจ้กปลดไทย วิ่งไปยเคหา ภาบุตรรยา เจกปาฟ้งไฟร
 (ฉบับเลขที่ 40 หน้าต้น 21 บรรทัด 4-6)

การเล่นอักษร

๐ หารเหี่ยวไปโปรด ควนมากลาวโทด ถอยคำวาจา
 ยาบชาหาวหาน รุรานันนทา หลวงเถนเนนบ้า คังนำมาชอทาน
 (ฉบับเลขที่ 39 หน้าต้น 4 บรรทัด 8-9)

2.5.3 อุปมาโวหาร

ผู้แต่งใช้อุปมาโวหารประกอบคำสอนตอนที่กล่าวถึง
 พระปรมัตถธรรม

อุปมาโวหารที่ปรากฏในวรรณกรรมเรื่องพระพุทธเจ้า
 หัวพระองค์ฉบับสำนวนภาคกลาง มีมากมายหลายแห่ง ดังตัวอย่าง

๐ ตัวเรานิเสลา เหมอินนิงดั่งเตา อันที่เสยี่ตา
 จ้มยุในยสะมุต ลีกลูตบ้ญา ตักกลางมหา คงคาห่เลวัน

๐ กว่าจะผูกขึ้นโดย มีทันหายใจ จมไปยบัดคัน
 คาบอคงม้งาน ช่มชานเสือกสัน ยุกลงท่เลวั้น ทั้นเวดท่นา
 (ฉบับเลขที่ 39 หน้าต้น 2 บรรทัด 9-10)

2.5.4 เทศนาโวหาร

ผู้แต่งใช้โวหารเทศนาเป็นหลัก เพราะวรรณกรรม
 เรื่องนี้เน้นการอบรมสั่งสอน จึงทำให้โวหารเทศนาปรากฏอยู่เป็นจำนวนมาก เช่น

๐ เราทานเกิดมา กับพระสาสะหน้า พระเจ้าท่สะพัน
 เกิดมาวางเปล่า รอยเทาพันทั้น กว่าจะโดยเบนคัน น้บชาติแต่ละที่
 ๐ ครั้นโดยมากับ สาสะหน้ามาสับ กับไมยยี่นตี
 เกิดมาประมาด เสียชาติท้งที่ ไหยนักธอระณี เสียทีเกิดมา
 (ฉบับเลขที่ 39 หน้าต้น 3 บรรทัด 5-7)

๐ เบนคนใจบาบ คืดเหนแต่ล้าบ สัดหาไมยมี
 ห่าบुरไหยทาน เกยี่คครานไมยตี สิ้นพรชีนสี่ คีครานรักษา
 ๐ สวคมันไวยพร ต้นถื่อมาน่ ไมภาว่นา เจารักสาสีน
 ชวนกันทั้นทา จำพวกันนา ตักนะรักท้งนน
 (ฉบับเลขที่ 40 หน้าต้น บรรทัด 5-8)

การศึกษาลักษณะของวรรณกรรมเรื่องพระพุทธเจ้า
 ห้าพระองค์ฉบับสำนวนภาคกลาง อย่างละเอียดทั้งลักษณะภายนอกและลักษณะภายใน
 แล้ว อาจกล่าวได้ว่า วรรณกรรมเรื่องพระพุทธเจ้าห้าพระองค์ฉบับสำนวนภาคกลาง
 เป็นหนังสือโบราณที่น่าสนใจมาก

เปรียบเทียบลักษณะวรรณกรรมเรื่องพระพุทธเจ้าห้าพระองค์ฉบับสำนวนภาคใต้
 กับฉบับสำนวนภาคกลาง

การศึกษาวรรณกรรมเรื่องพระพุทธเจ้าห้าพระองค์ฉบับสำนวนภาคใต้
 กับฉบับสำนวนภาคกลาง พบลักษณะเด่นของวรรณกรรมแต่ละสำนวน ซึ่งเปรียบเทียบ
 ได้ ดังนี้

ฉบับสำนวนภาคใต้

ประวัติความเป็นมา

ต้นฉบับเดิมเป็นของ
นางถนอม บัวทอง บ้านเลขที่ 39
หมู่ที่ 2 บ้านควนเปล ตำบลท่าเรือ
อำเภอโคกโพธิ์ จังหวัดปัตตานี

ผู้แต่ง

ไม่ปรากฏชื่อผู้แต่ง

เวลาที่แต่ง

สันนิษฐานจากข้อความ
ที่ปรากฏในวรรณกรรมว่า แต่งเมื่อ
วันอาทิตย์ แรม 2 ค่ำ เดือน 12
ปีมะแม ตรงกับ พ.ศ. 2438
ในสมัยรัชกาลที่ 5 แห่งกรุงรัตน-
โกสินทร์

ฉบับสำนวนภาคกลาง

ประวัติความเป็นมา

ต้นฉบับเดิมเป็นของทอสมุด
แห่งชาติ ฉบับเลขที่ 39 ได้มาจากพระ-
ธรรมดิลก (อ้อม) เมื่อ พ.ศ. 2465

ต้นฉบับเลขที่ 40 ทอสมุดซื้อมา
เมื่อ พ.ศ. 2450 ไม่ได้ระบุไว้ว่าซื้อมา
จากใคร

ผู้แต่ง

ฉบับเลขที่ 39 ผู้แต่งชื่อ
"ละม้าย แก้ว โปเท่ว"

ฉบับเลขที่ 40 ผู้แต่งชื่อ
"ทิดพรหมทอง บ่อว้อร์"

เวลาที่แต่ง

บอกวัน เดือนปีที่แต่งไว้ ดังนี้
ฉบับเลขที่ 39 แต่งเมื่อขึ้น
10 ค่ำ เดือน 7 ปีชวด พ.ศ. 2407
(จ.ศ. 1226) ตรงกับสมัยรัชกาลที่ 4
แห่งกรุงรัตนโกสินทร์
ฉบับเลขที่ 40 แต่งเมื่อ
วันอังคาร เดือน 11 ปีจอ พ.ศ. 2417
ตรงกับสมัยรัชกาลที่ 5 แห่งกรุงรัตน-
โกสินทร์

ฉบับสำนวนภาคใต้ความมุ่งหมายในการแต่ง

เพื่อชักจูงใจให้ผู้อ่าน
ผู้ฟัง ศรัทธาเลื่อมใสในพระพุทธ
ศาสนา และใช้สวด

ลักษณะของวรรณกรรม

1. ลักษณะภายนอกของ
วรรณกรรม

1.1 ลักษณะทั่ว ๆ ไป

เป็นเอกสาร

โบราณประเภทสมุดขาว ขนาด
12 x 35 x 4 เซนติเมตร
จารด้วยอักษรไทยเส้นหมึกสีดำ
จารหน้าละ 12 บรรทัด มีความ
ยาว 77 หน้า เล่มเดียวจบ

1.2 ลักษณะอักษร
และอักษรวิธี

ใช้อักษรขอม

บาลีเป็นคาถานำ และใช้อักษร-
ไทยจารตลอดเรื่อง มีพยัญชนะไทย
39 รูป ไม่ใช่ ฉ ฐ ท ฒ และ ฮ

ฉบับสำนวนภาคกลางความมุ่งหมายในการแต่ง

เพื่อให้ผู้อ่าน ผู้ฟังจดจำ
เรื่องราวพระพุทธเจ้าห้าพระองค์
และใช้สวด

ลักษณะของวรรณกรรม

1. ลักษณะภายนอกของ
วรรณกรรม

1.1 ลักษณะทั่ว ๆ ไป

ฉบับเลขที่ 39

เป็นเอกสารโบราณประเภทสมุด
ไทยขาว ขนาด 11.5 x 35 x
1.5 เซนติเมตร จารด้วยอักษรไทย
เส้นหมึกสีดำ จารหน้าละ 8 บรรทัด
มีความยาว 37 หน้า เล่มเดียวจบ

ฉบับเลขที่ 40

เป็นสมุดไทยดำ ขนาด 11 x 34 x
3.5 เซนติเมตร จารด้วยอักษรไทย
เส้นรงค์สีเหลือง และสีขาวย จารหน้าละ
10 บรรทัด มีความยาว 59 หน้า ..
เล่มเดียวจบ

1.2 ลักษณะอักษร
และอักษรวิธี

ใช้อักษรไทยจาร

ตลอดเล่ม

ฉบับสำนวนภาคใต้

รูปพยัญชนะที่มีลักษณะ

พิเศษ ญ (ญ) ฎ (ฎ)

ฏ (ฏ)

รูปพยัญชนะที่ประสมสระ

แล้วมีลักษณะพิเศษ มี ช ฌ ฎ ฝ

และ พ เช่น

- ข้าง - ฌ่าง
- ชาก - ฌ่าก
- ปี - ฌี
- ฝ่าย - ฝ้าย
- ฟ้า - ฝ้า

รูปสระที่มีลักษณะพิเศษ

รูปสระ อะ เขียนเป็น อ

รูปสระ อิ เขียนเป็น ี

รูปวรรณยุกต์

ใช้รูปวรรณยุกต์ 3 รูป คือ

• • •

ลักษณะอักษรวิธี

การใช้พยัญชนะต้น

ฉบับสำนวนภาคกลาง

ฉบับเลขที่ 39 มีพยัญชนะไทย

39 รูป ไม่ใช่ ฌ ฎ ฏ และ ฮ

ฉบับเลขที่ 40 มีพยัญชนะไทย

39 รูป ไม่มี ฌ ฎ ฏ และ ฮ

รูปพยัญชนะที่มีลักษณะพิเศษ

ฎ (ฎ) ญ (ญ ญ) ฏ (ฏ)

รูปพยัญชนะที่ประสมอักษร

แล้วมีลักษณะพิเศษ มี ช ฌ พ, พ นำญ

และ พ ควบ ร เช่น

- ข้าง - ฌ่าง
- ชาก - ฌ่าก
- ฟ้า - ฝ้า
- พญา - พญ
- พระ - พพ พพ

รูปสระที่มีลักษณะพิเศษ

รูปสระ อะ เขียนเป็น อ

รูปสระ อุ ในฉบับเลขที่ 40 เขียน ู ู

รูปวรรณยุกต์

ฉบับเลขที่ 39 มีรูปวรรณยุกต์

เอก (•) รูปเดียว

ฉบับเลขที่ 40 มี 3 รูป คือ

• • •

ลักษณะอักษรวิธี

การใช้พยัญชนะต้น

ฉบับสำนวนภาคใต้

พยัญชนะต้นเสียงเดียวที่ใช้
รูปสลับสน มี 8 เสียง คือ /ค/ /ช/
/ย/ /ท/ /น/ /พ/ /ล/ และ /ฮ/

พยัญชนะต้นที่มีเสียง

ควบกล้ำ

ใช้คำควบกล้ำในคำที่

ไม่ควบกล้ำ เช่น

คือ เขียน ครือ

คำบางคำเขียนตาม

เสียงพูด ในคำที่ไม่ควบกล้ำเขียน

ควบกล้ำ เช่น

จำเริญ เขียน จำเมริน

พยัญชนะต้นที่มีอักษรนำ

คำบางคำที่มีอักษรนำ

ไม่มีอักษรนำ เช่น

เหย้า เขียน เย้า

คำบางคำที่ไม่มีอักษรนำ

ใช้อักษรนำ เช่น

มัน เขียน หมัน

การใช้พยัญชนะสะกด

พยัญชนะสะกดไม่ตรงกับ

อักษรวิธปัจจุบัน ส่วนมากสะกดตรง
ตามมาตรา

ฉบับสำนวนภาคกลาง

ฉบับเลขที่ 39 มีพยัญชนะต้น
เสียงเดียวที่ใช้รูปสลับสน มี 6 เสียง คือ
/ค/ /ช/ /ท/ /น/ /ย/ /พ/

ฉบับเลขที่ 40 มีพยัญชนะต้น
เสียงเดียวที่ใช้รูปสลับสน มี 9 เสียง คือ
/ค/ /ช/ /ข/ /ท/ /น/ /ย/ /พ/ /ล/
และ /ฮ/

พยัญชนะต้นที่มีเสียง

ควบกล้ำ

ใช้คำควบกล้ำในคำที่ไม่ควบกล้ำ

เช่น

คือ เขียน ครือ

พยัญชนะต้นที่มีอักษรนำ

คำที่มีอักษรนำใช้ประวิสรรชนีย์

ในพยางค์หน้า เช่น

ฉลาด เขียน ชะลาด

คำบางคำในปัจจุบันมีอักษรนำ

ไม่มีอักษรนำ เช่น

หนึ่ง เขียน นิง

การใช้พยัญชนะสะกด

พยัญชนะสะกดไม่ตรงกับอักษรวิธ

ปัจจุบัน ส่วนมากสะกดตรงตามมาตรา

ฉบับสำนวนภาคใต้

การใช้การันต์

ใช้การันต์ตรงตามอักษร-
วิธีปัจจุบันบ้าง ไม่ตรงบ้าง

การใช้สระ

สระหน้า ใ- ไ- และ
โ- เขียนสูงกว่าปกติ

สระหลัง

สระ อะ ใช้รูป ะ
สระ อา เขียนติดกับ
อักษรขยับปลายหางสวยงาม เมื่อใช้
กับ ช ช ๒ ๒ และ พ รูปพยัญชนะ
เปลี่ยนไป

สระ ออ เมื่อประสมคำ
ที่ไม่มีตัวสะกด ใช้ ๐ กำกับบน
พยัญชนะต้น

สระบน

สระบนใช้ตามปกติ
แต่ถ้าใช้กับตัว ๒ รูป ๒ จะเปลี่ยน
ไป

คำที่ประสมสระ เออ
มีตัวสะกด ใช้รูป เ-

คำที่ประสมสระ เอีย
และ เอื้อ ใช้รูป เ-ีย และ เ-ื้อ

สระล่าง

ใช้รูปตามปกติ แต่คำ
บางคำใช้กลับกันกับอักษรวิธีปัจจุบันคือ
คำบางคำที่ใช้สระ อู กลับใช้สระ อู

ฉบับสำนวนภาคกลาง

การใช้การันต์

ไม่ใช้การันต์

การใช้สระ

สระหน้า ใช้ตรงกับอักษรวิธี
ปัจจุบัน ยกเว้นสระ ใ- ไ- ใช้ ๒ ตาม
สระหลัง

สระ อะ ใช้รูป ะ

สระ อา เขียนติดกับอักษร
เมื่อใช้กับ ช ๒ และ พ จะเปลี่ยนรูป

สระ ออ เมื่อประสมคำที่ไม่มี
ตัวสะกด ใช้ ๐ กำกับบนพยัญชนะต้น

สระบน

รูปสระ อี (ี) ใช้แทนเสียง
อิ อี อี้ และ อี้ ในฉบับเลขที่ 39
ส่วนฉบับเลขที่ 40 ใช้ตามปกติ

คำที่ประสมสระ เออ มีตัวสะกด
ใช้รูป เ-

คำที่ประสมสระ เอีย และ เอื้อ
ใช้รูป เ-ีย และ เ-ื้อ หรือ เ-ื้อ

สระล่าง

ฉบับเลขที่ 39 ใช้รูปสระ อู
ทั้งเสียงสระ อู และ อู ถ้ามีตัวสะกดใช้รูป
สระตรงตัวสะกด

ฉบับสำนวนภาคใต้

และคำบางคำที่ใช้สระ อู กลับใช้สระ อุ

การใช้วรรณยุกต์

รูปวรรณยุกต์ในคำบางคำ

ใช้กลับกันกับปัจจุบัน คือ คำที่มีรูปวรรณยุกต์เอก ใช้รูปวรรณยุกต์โท คำที่ใช้รูปวรรณยุกต์โท ใช้รูปวรรณยุกต์เอก

คำที่มีรูปวรรณยุกต์ใช้

บางคำไม่ใช้รูปวรรณยุกต์ และคำที่ไม่มีรูปวรรณยุกต์บางคำกลับใช้รูปวรรณยุกต์

1.4 เครื่องหมาย

ฝนทอง (๙) ใช้บังคับบนอักษรที่ออกเสียง อะ

ฉบับสำนวนภาคกลาง

ฉบับเลขที่ 40 ใช้รูปตามปกติ

แต่คำบางคำใช้กลับกับอักษรวิธีปัจจุบัน คือ คำบางคำที่ใช้สระ อู กลับใช้สระ อุ และ คำบางคำที่ใช้สระ อุ กลับใช้สระ อู แต่รูปสระ อู บางรูปเขียนเป็น ๗ ๘

การใช้วรรณยุกต์

ฉบับเลขที่ 39 ใช้รูปวรรณยุกต์เอก

เพียงคำเดียว คือ คำว่า "ว่า" นอกนั้นไม่ใช้รูปวรรณยุกต์

ฉบับเลขที่ 40 คำบางคำใช้ตรง

กันข้ามกับปัจจุบัน คือ คำที่มีรูปวรรณยุกต์เอก ใช้รูปวรรณยุกต์โท

ส่วนคำที่มีรูปวรรณยุกต์โท กลับใช้

รูปวรรณยุกต์เอก

คำที่มีรูปวรรณยุกต์ใช้ บางคำจะ

ไม่ใช้รูปวรรณยุกต์ และคำที่ไม่มีรูปวรรณยุกต์บางคำกลับใช้รูปวรรณยุกต์

รูปวรรณยุกต์ตรี มี 2 คำ คือ

หึ่ง (หึ่ง) และ เกิด (เกิด)

1.4 เครื่องหมาย

ฝนทอง (๙) ใช้บังคับบนอักษรที่ออกเสียง อะ

จุลภาค (๑) ใช้บังคับบนอักษรที่ออกเสียง อะ ในฉบับเลขที่ 39

นิคหิต (๐) ใช้บังคับเสียงในคำที่ประสมสระโอะ มีตัวสะกด

ฉบับสำนวนภาคใต้

พันหนุ (๗) ใช้บังคับคำที่ออกเสียง ออ
ที่ไม่มีตัวสะกด

พองมัน (๑) ใช้เขียนต้นข้อความ
หรือบาทแรกของคำ
ประพันธ์

เครื่องหมาย ๐๐ ๐๐ ใช้ ๐๐
เขียนเฉพาะต้นวรรค
ที่มีอักษรขอม

เครื่องหมายอังกั้น หรือกัศดานต์
วิสรรชนีย์และ

โคมุตร (๗๕ @im)

ใช้เขียนตอนจบคำประพันธ์

แต่ละชนิด หรืออาจใช้

เฉพาะ @im และใช้

เฉพาะ ๗๕ --- ๗๕

บอกชื่อคำประพันธ์

ไม้ยมก (๓) ใช้เขียนคำซ้ำ

เครื่องหมายดอกไม้ต่าง ๆ

๐๐๐ ๑๖ ๐๐๐

ใช้ขึ้นต้นภาพยงบัง 16

๐๐๐ กิร่าบ ๗๕ ๐๐๐

ใช้ขึ้นต้นภาพยงสร้างคนางค์ 28

ฉบับสำนวนภาคกลาง

พันหนุ (๗) ใช้บังคับคำที่ออกเสียง ออ
ที่ไม่มีตัวสะกดในฉบับเลขที่ 40

พองมัน (๑) ใช้เขียนต้นข้อความหรือ
บาทแรกของคำประพันธ์

เครื่องหมาย ๐๐ ใช้เขียนต้นข้อความ
หรือบาทแรกของ
คำประพันธ์

คำซ้ำ ใช้เลข 2 เขียนแทน

เครื่องหมายดอกไม้ต่าง ๆ ฉบับเลขที่ 39

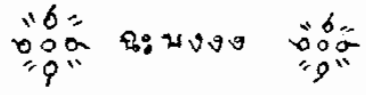
มี ๐๐๐๐ ใช้ขึ้นต้นคำประพันธ์
ชนิดใหม่

๐๐๐๐ ๑๖ ๐๐๐๐ ๐๐๐๐ ๐๐๐๐ ๐๐๐๐

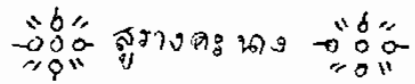
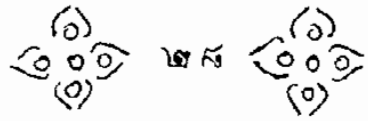
ใช้ขึ้นต้นภาพยงยานี 11

ฉบับส่วนภาคใต้

ฉบับส่วนภาคกลาง

ใช้ขึ้นต้นภาพฉะ 16

ใช้ขึ้นต้นภาพสุรางคระ 28

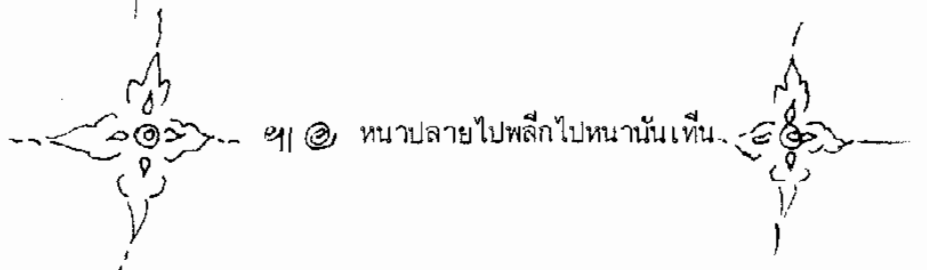
ฉบับเลขที่ 40

ใช้ขึ้นต้นคำประพันธ์

ใช้เขียนตอนจบเรื่อง

๒๑ ๐ หนาปลายไปพลีกไปหนานันเห็น

ฉบับสำนวนภาคใต้

2. ลักษณะภายในวรรณกรรม

2.1 ลักษณะคำประพันธ์

ใช้คำประพันธ์ 4 ชนิด

คือ ร่ายยาว กาพย์ยานี 11 กาพย์ฉับ
16 และ กาพย์สุรางคนางค์ 28

2.2 แนวคิดของเรื่อง

แนวคิดของเรื่องคือ

"ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว"

2.3เค้าโครงเรื่อง

กล่าวถึงการกำเนิด

พระพุทธเจ้าห้าพระองค์ ปาฏิหาริย์
การลอยผาคอธิฐานของพระพุทธเจ้า
แล้วชักชวนให้ผู้อ่าน ผู้ฟังปฏิบัติธรรม
ด้วยตนเอง คือ ให้ทำบุญ ให้ทาน
รักษาศีล สอนธรรมะ เกี่ยวกับศีลห้า
วัฏสงสาร กุศลมูล อกุศลมูล ไตร-
ลักษณ์ และอานิสงส์ของการรักษา
ศีลห้า หัวเวดิงสาการ 32

2.4 กลวิธีการแต่ง
การเปิดเรื่องฉบับสำนวนภาคกลาง

2. ลักษณะภายในวรรณกรรม

2.1 ลักษณะคำประพันธ์

ฉบับเลขที่ 39

ใช้คำประพันธ์ 3 ชนิด คือ กาพย์ยานี 11
กาพย์ฉับ 16 และ กาพย์สุรางคนางค์ 28

ฉบับเลขที่ 40

ใช้กาพย์สุรางคนางค์ 28 ชนิดเดียว

2.2 แนวคิดของเรื่อง

แนวคิดของเรื่องคือ

"ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว"

2.3 เค้าโครงเรื่อง

ฉบับเลขที่ 39

กล่าวถึงพระพุทธโกษาเสด็จไปแปลธรรม
ที่ลังกา กล่าวถึงธรรมะและการปฏิบัติธรรม
ในเนื้อหา การทำบุญให้ทาน รักษาศีล และ
วัฏสงสาร

ฉบับเลขที่ 40

กล่าวถึงการกำเนิดของพระพุทธเจ้าห้า
พระองค์ ปาฏิหาริย์การลอยผาคอธิฐาน
ของพระศรีอาริย์เมตไตรย และกล่าวถึง
การเดินทางไปคูพระมาลัยเจดีย์ที่เมือง
หงสาวดี

2.4 กลวิธีการแต่ง
การเปิดเรื่อง

ฉบับสำนวนภาคใต้

พระพุทธเจ้าเทศนาให้เทวดา
สัปบุรุษ และประชาชนหญิงชายฟัง เรื่อง
ราวของพระพุทธเจ้า

การดำเนินเรื่อง

ตอนที่หนึ่งเล่าเรื่องไปตาม
ลำดับเวลา โดยใช้อำนาจปาฏิหาริย์
มาช่วยในการสร้างความศรัทธา
ในองค์พระสัมมาสัมพุทธเจ้า

ตอนที่สองใช้โวหารต่าง ๆ
สอนธรรมะ เพื่อชักจูงใจให้ผู้อ่าน
ผู้ฟังเกิดความเลื่อมใสศรัทธา และ
ตั้งใจปฏิบัติธรรมให้เกิดผลดีต่อ
ตนเอง

การจบเรื่อง

จบเรื่องด้วยบทไหว้ครู

ฉบับสำนวนภาคกลาง

ผู้แต่งเริ่มเรื่องด้วยบทไหว้ครู
แล้วเล่าเรื่องตามลำดับ

การดำเนินเรื่อง

ฉบับเลขที่ 39 ดำเนินเรื่อง
โดยการบรรยายเรื่องด้วยวิธีการชักจูงใจ
ให้ผู้อ่าน ผู้ฟังปฏิบัติธรรมะ

ฉบับเลขที่ 40 เล่าเรื่องไปตาม
ลำดับเวลาใช้อำนาจปาฏิหาริย์ในการสร้าง
ความศรัทธาต่อองค์พระสัมมาสัมพุทธเจ้า

การจบเรื่อง

ฉบับเลขที่ 39 จบเรื่องด้วยการ
นำศพไปทำพิธีกรรมในป่าช้า
ฉบับเลขที่ 40 จบลงด้วยการ
บรรยายถึงการสิ้นสุดศาสนาพระศรีอาริย์
แล้วมีไฟบรรลัยกัลป์ไหม้ล้างโลก

ฉบับสำนวนภาคใต้

2.5 การใช้โวหารต่าง ๆ
ผู้แต่งใช้บรรยาย-
โวหาร พรรณาโวหาร เทศนาโวหาร
และสาธกโวหาร ครบทั้ง 5 โวหาร

ฉบับสำนวนภาคกลาง

2.5 การใช้โวหารต่าง ๆ
ผู้แต่งใช้บรรยายโวหาร
พรรณาโวหาร อุปมาโวหาร และเทศนา-
โวหาร ทั้งสองฉบับ ใช้เพียง 4 โวหาร
ขาดสาธกโวหาร